

חולין צב

משה שווערד

ל"ו - ניקס

1. תלמוד בבלי מסכת חולין דף צב/א

וכן הוא אומר צרור הכסף לקח בידו חומר שעורים ולתך שעורים אלו מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים בהם ואיני יודע אם שלשים כאן וט"ו בארץ ישראל ואם שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן כשהוא אומר ואקחה שלשים הכסף ואשליך אותו בית ה' אל היוצר הוי אומר שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן אמר אביי ורובייהו משתכחי בבי כנישתא דתותי אפתא

2. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף צב/א

שם אלו מ"ה צדיקים. נ"ל בס"ד כינה אותם בשם כסף כי אותיות כסף עולים ונוספים אות ס' יותר מן כ' ואות פ' יותר מן ס' כן הצדיקים כל זמן שמזקינין דעתן וצדקותם מתוספת עליהם. ומה שדימה אותם לשעורים שהוא מאכל בהמה הוא לשבחן, וכמ"ש לעיל בריש מכלתין [דף ה' ע"ב] על פסוק [תהלים ל"ו ז'] אדם ובהמה תושיע ה', אמר ר' יהודה אמר רב אלו בני אדם שהם ערומים בדעת ומשימין עצמן כבהמה, פירוש ענוים ודכאי רוח, וכמ"ש רש"י ז"ל שם, ולכן דימה אותם כאן לשעורים שהוא מאכל בהמה, לרמזו שהם ענוים ומשימין עצמן כבהמה:

והטעם למספר מ"ה. נ"ל בס"ד כי התשעה במספר הקדמיי עולה מ"ה כזה, אבג"ד הוזח"ט סך הכל מ"ה, וידוע כל מספר תשעה מסומן לטובה שלא ימוט שאם תוסיף עליו תשעה יהיה י"ח, ואותיות י"ח במספר קטן ט', ואם תוסיף י"ח על י"ח יהיה ל"ו, ובמספר קטן הוא ט', ואם תוסיף ל"ו על ל"ו יהיה ע"ב, ובמספר קטן הוא ט', ואם תוסיף ע"ב על ע"ב יהיה קמ"ד, ובמספר קטן הוא ט', ואם תוסיף קמ"ד על קמ"ד יהיה רצ"ח, ובמספר קטן י"ח שהוא ט', וחוזר חלילה להיות כנוצר לעיל, לכן מספר ט' הוא סימן טוב ויפה שלא ימוט, לכן הצדיקים המקיימים העולם שלא ימוט הם מ"ה שהוא במספר הקדמיי תשעה, וגם אותיות מ"ה במספר קטן הוא תשעה. ועוד נ"ל בס"ד טעם למספר מ"ה של הצדיקים המקיימים העולם, דאמר התנא באבות [פ"ה מ"א] בעשרה מאמרות נברא העולם, והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא לתת שכר טוב לצדיקים שמקיימים העולם שנברא בעשרה מאמרות, ופירש רש"י תשעה ויאמר כתיב, ובראשית נמי מאמר הוא, נמצא נוספו תשעה ויאמר בשביל לשלם שכר טוב לצדיקים, והנה תשעה ויאמר הם מ"ה אותיות, לכן העולם מתקיים על מ"ה צדיקים כנגד תשעה ויאמר שהם מ"ה אותיות שנוספו בעבור הצדיקים, להורות שלא נברא העולם אלא בעבור הצדיקים שבעבורם נוסף תשעה ויאמר שהם מ"ה אותיות, ונ"ל בס"ד לכן ישראל לבדם נקראו אדם שהוא מספר מ"ה להורות שהעולם קיים ע"י זכות מ"ה צדיקים שבישראל שאין חסרים מהם. ובזה יובן בס"ד רמז הכתוב [מלאכי א' ב'] אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתם במה אהבתנו, כלומר במ"ה צדיקים שאין חסרים מאתנו בהם אהבתנו לכולנו. ובזה יובן בס"ד אשרי העם שככה לו [תהלים קמ"ד ט"ו], ככה מספר מ"ה, ולכן בחרבן קונן הנביא זכור ה' מה היה לנו [איכה ה' א']. כלומר מ"ה צדיקים שהעולם קיים עליהם היה לנו ולא חסרו מאתנו גם בזמן הזה, ואם כן כדאי הוא זכותם להצילנו מן הגלות:

3. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף צב/א

שם אמר אביי ורובייהו משתכחי בבי כנישתא דתותי אפתא. פירוש אל תחשוב שצריך שיהיו כולם מן הידועים והמפורסמים שבדור אלא אדרבה רובם הם מאותם שאינם ידועים ואם תרצה לחפש אחריהם תמצאם מאותם השפלים היושבים בבית הכנסת תחת היציע שאינם חשובים ונכבדים כל כך בעיני הבריות ואינם מאותם היושבים ראשנה במעלות רמות ומקומות מפוארים:

4. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מה/ב

ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלף הן ובני מהן אם מאה הם בני מהן אם שנים הן אני ובני הן ומי זוטרי כולי האי והא אמר רבא תמני סרי אלפי דרא הוה דקמיה קודשא בריך הוא שנאמר סביב שמונה עשר אלף לא קשיא הא דמסתכלי באספקלריא המאירה הא דלא מסתכלי באספקלריא המאירה ודמסתכלי באספקלריא המאירה מי זוטרי כולי האי והא אמר אביי לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל יום שנאמר אשרי כל חוכי לו ל"ו בגימטריא תלתין ושיתא הוה לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר

5. תלמוד ירושלמי מסכת עבודה זרה דף ט/א

דמר רב הונא בשם רב וישקלו את שכרי שלשים כסף אילו שלשים מצות שעתידין בני נח לקבל עליהן. ורבני אמרי אילו שלשים צדיקים שאין העולם חסר מהן דמר רב נחמן בשם רבי מנא אין העולם יכול להיות פחות משלשים צדיקים כאבינו אברהם ומה טעם ואברהם היה יהיה מיניין שלשים. פעמים שרובן בבבל ומיעוטין בארץ ישראל פעמים שרובן בארץ ישראל ומיעוטין בבבל סימן יפה לעולם בשעה שרובן בארץ.

6. תיקוני זהר דף נ/ב

ובגלותא חלק לב"ם, דאינון ע"ב צדיקים דאינון כגוונא דסנהדרין, ורזא דמלא (ישעיה ל') אשרי כל חוכי לו, ל"ו בחושבנא סליק תלתין ושית, ואינון ל"ו בארעא דישראל, ול"ו לבר מארעא דישראל, ודא איהו חלק לב"ם, ומאן חלק לב"ם:

7. הערות מהרב אלישיב

מ"ה צדיקים וכו'. והא דכמס' סוכה קאמר ל"ו צדיקים היינו דמדרגות מדרגות יש בזה ואכמ"ל.

*****

שלשים מצות שקבלו עליהם בני נח ואין מקיימין אלא שלשה

8. הערות מהרב אלישיב

עולא אמר אלו שלשים מצות שקיבלו עליהם בני נח וכו'. והיינו דהו' מצוות בני אלו כללים, ואית להו הרבה פרטים. כדמצינו גבי ע"ז דאיכא כללא ואיכא פרטים דוגמת המעביר בנו וכתו וכו'.

9. ספר חדושי אגדות חלק רביעי עמוד קיג - מסכת חולין

ודע עוד כי מה שאמר שאין כותבין כתובה לזכר'י, וכן מה שאמר שאין מוכרין בשר המת במקולין, כי אלו שני עבירות הם העבירות הקשות יותר מכל העבירות, כי אלו שתי העבירות כתוב בהם אלה לשון קשה. ובפרק ב' דיבמות (כ"א א') קשה עונשן של משקלות יותר מעונשן של עריות שהרי בעונשן של עריות כתיב כי כל התועבות האל עשו אנשי הארץ ובעונשן של מדות כתיב כי תועבת ה' כל עושה אלה. ומשכב זכר יותר תועבה מכל, שהרי אצל משכב זכר כתיב תועבה היא וכתוב את כל התועבות האל וגו', הרי כי התועבה היא קשה והמדות ג"כ קשה, ומי שיודע להבין יודע קושי אלו שניהן:

10. תלמוד ירושלמי מסכת עבודה זרה דף ט/א

דמר רב הונא בשם רב וישקלו את שכרי שלשים כסף אילו שלשים מצות **שעתידין** בני נח לקבל עליהן. ורבנן אמרי אילו שלשים צדיקים שאין העולם חסר מהן דמר רב נחמן בשם רבי מנא אין העולם יכול להיות פחות משלשים צדיקים כאבינו אברהם ומה טעם ואברהם היה יהיה מיניין שלשים. פעמים שרובן בבבל ומיעוטין בארץ ישראל פעמים שרובן בארץ ישראל ומיעוטן בבבל סימן יפה לעולם בשעה שרובן בארץ. רבי חייה בר לולייני בשם רבי הושעיה כל המצות עתיד

11. מדרש רבה בראשית פרשה צח פסקה ט

(ט) אוסרי לגפן עירה ... א"ר חנין אין ישראל צריכין לתלמודו של מלך המשיח לעתיד לבא שנא' (ישעיה יא) אליו גוים ידרושו לא ישראל א"כ למה מלך המשיח בא ומה הוא בא לעשות לכנס גליותיהן של ישראל **וליתן להם שלשים מצות** הה"ד (זכריה יא) ואמר אליהם אם טוב בעיניכם וגו' רב אמר אלו שלשים גבורים רבי יוחנן אמר אלו שלשים מצות א"ל לרבי יוחנן לא שמיעא לרב שאינו מדבר אלא באומות העולם על דעתיה דרב בשעה שישראל זוכין רובן בארץ ישראל ומעוטן בבבל:

*****

12. ריטב"א על מסכת חולין דף צב/ב

אי דבעי' אית לי' לעוף ועגיל או לבהמה ולא עגיל דבתר דידיה אזלינן או בתר מיניה אזלינן וסלקא בתיקו קשיא ליה לרבנן ז"ל דהא גבי תפילין אמרינן דבתר דידיה אזלינן דאמרינן איטר מניח בשמאלו שהיא ימין כל אדם. ותירצו דשאני התם דכתיב ידכה ודרש' יד כהה שלו ולא תליא מילתא בימין או בשמאל. וע"ז הדרך אמרו גבי חליצה דבעי רגל ימין מן התורה דילפינן רגל רגל ממצורע שאם הוא אטר אין לומר שיחלוץ בימנו שהוא שמאל של כל אדם וניזיל בתר דידי' כדאמר גבי תפילין דשאני תפילין דכתיב ידכה יד כהה. אבל עדיין נחלקו בו בתוספות דאיכא מאן דאמר שיחלוץ בשתייהם ועולה לו חליצה ממה נפשך. איכא מאן דאמר דדילמא אטר אין לו רגל ימין כלל והביאו ראיה מדברי רש"י ז"ל במסכת בכורות דאמרי' לענין מומי כהן אטר בין ביד בין ברגל פסול פ' רש"י ז"ל דפסול לפי שאין לו ימין. וי"א דכהן אטר שהוא פסול לאו משום דבעינן עבודה בימין והאי לית לי' ימין

אלא משום מום וכדתנן התם בבכורות השולט בשתי ידיו ר' פוסל וחכמים מכשירין ואמרינן עלה דרבנן סברי בריותא הוא ור"מ סובר כחישותא הוא. וקשיא ליה לרבין הרמב"ן ז"ל על דח"ז דא"כ בהא מתניתין דבכורות ליתנהו לאטר גבי מומין ולימא אטר פסול לדברי הכל אלא ודאי אינו נפסל אלא מפני שאין לו ימין כדברי רש"י ז"ל ומעתה לא יחלוץ כלל ומיהו ייבומי מיבמה ולא אמרינן בהא כל שאינה עולה לחליצה אינה עולה לייבום. מידי דהוה אאלם ונקטעה רגלו שאף על פי שאין חולצין מייבמין:

13. הערות מהרב אלישיב

בעי רבי ירמיה אית ליה לעוּף ועגיל וכו' תיקו. הנה כבר נסתפקו בכל מצוה שנשתנה הדבר אם נשתנה הדין דאזלינן בתר הדבר והרי נשתנה או לא. ותמהו קמאי אמאי לא נילף מתפילין דהרי אם הוא איטר דשמאל ידיה כימין דידן ונקטינן בפשטות ותליא בדידיה. ותירצו דהתם איכא מעוט להדיא דכתי' על ידכה - יד כהה.

והנה מצינו בחליצה דצריך שיהיה כימין דלפינן גו"ש ממצורע, ויש להסתפק מאי דינא באיטר. ולכאור' כיון דהגמ' נשארה בתיקו, הרי דמספיקא צריך לחלוץ בתרווייהו, ואולם הרמב"ן כ' דלאיטר אין לו תקנה, וכדמצינו בגמ' בכורות דהא כהן איטר פסול לעבודה, וכן באיטר רגל דאיטר יד לא מצי לעשות קמיצה דצריך כימין, ולגבי איטר רגל מיפסל כדפי' רש"י דכתי' לעמוד ולשרת דצריך בדרך עמידה כשאר אינשי, והרי עומד יותר עם כח ברגל ימין, ובאיטר ליכא, וס"ל לרמב"ן וכן משמע דס"ל לרש"י (דלא כשאר קמאי) דהחסרון הוא משום דלית ליה ימין והא דאית ליה שמאל חזק היינו משום דקיבל כח יותר בזה אבל אי"ז ימין. ולפי"ז לדבריהם ה"ה בחליצה ליכא תקנה. (וע"ע שו"ת רע"א קכ"ב ובנוכח"ת קנ"ו, קובץ תשובות ח"א סי' קפ"ט).

14. ריטב"א על מסכת חולין דף צב/ב

אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא אמר רב לא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו וכו'. עיקר הפי' דתרויהו ס"ל כדקיי"ל אליבא דהילכתא דאין בגידים בנותן טעם ולהכי אמר רב יצחק משמיה דרב דכיון דכן סברא הוא דלא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו שיש בהם טעם כי למה יאסור עץ. ועולא אמר עץ הוא ותורה חייבה עליו וגזירת הכתוב הוא ואב"י אמר דכוותי' דעולא מסתברא וכן הילכתא:

15. ספר פרי מגדים על יו"ד - משבצות זהב - סימן סה

נסתפקתי בג"ה דהוה בריה אם הוא שלם היינו שעל הכף אף שאין בו כזית דמילקא עליה ומה שיש מן הספק הוא **אם חצי שיעור אסור מן התורה בג"ה כשאר איסורין או לאו.** גם אי אכלו כזית ג"ה כא"פ אי מצטרף או לאו. ומה שהבאני לזה הוא דביומא ע"ד א' ח"ש מרבינן מכל וגם טעמא דחזי לאיצטרופי וכתבו כולן דכל דלא חזי לאיצטרופי אין איסור מ"ה ובסימן ס"ב כתבנו מזה **א"כ אני מסופק הא דאמרינן חזי לאיצטרופי אי הפי' הואיל אי יאכל מעט מעט כזית כא"פ יבא לידי מלקות וכרת מש"ה אסרה התורה ח"ש שלא ישכח ויאכל מעט מעט או הפי' חזי לאיצטרופי הוא דאם נתיר לו ח"ש יאכל בב"א עם ח"ש אחר ויהיה שיעור שלם. והנה בג"ה קי"ל עץ הוא והתורה אסרתו ובספג"ה אמרינן חלקו בחוץ פטור ופרש"י חלקו לזית ואכל כא"פ משום דאין לך בו אלא חידושו והלכתא דכזית כא"פ לא נאמרה כאן והר"מ ז"ל בפ"ז ממ"א פסק דחלקו בחוץ פטור דעץ בעלמא לומר בו אין לך אלא חידושו והלכתא דכזית כא"פ לא נאמרה כאן והר"מ ז"ל בפ"ז ממ"א פסק דחלקו בחוץ פטור וכפרש"י עיין לח"מ שם א"כ כ"ש ג"ה ולפ"ז יהיה ח"ש מותר מ"ה בג"ה דלא שייך חזי לאיצטרופי. ואל תשיבני מאיסורי הנאה דאסור בכ"ש ולו שלוקין על הנאה לסמ"ג ושאר פוסקים כמו שהאריך המ"ל בהל' יסודי התורה מ"מ איסור איכא בכ"ש והא לא חזי לאיצטרופי דהלכתא כא"פ לא נאמרה על הנאה כ"א על אכילה מ"מ אכילה הוא דבעינן כזית וכי רביה קרא להנאה בכ"ש נמי רביה דנהנה הוא ועפר"ה א"ח ה"פ לענין ח"ש בב"י ועשו"ת ח"צ בס"ל נ"ז דשיער א' בנזיר חזי לאיצטרופי היינו שישיר שתיהן בב"א והדברים ארוכים ואי"ה בא"ח בפרי ה"פ ובס' שושנת העמקים אבאר זה. **ומ"מ למידן מהני מילי מעלייתא דאם אכל כזית ג"ה כא"פ דאין לוקה דאין לך בו אלא חידושו** כמו באמ"ה דחלקו בחוץ פטור ונ"מ דלא מיפסל לעדות מ"ה וכאמור וצ"ע ועמ"ש בש"ך:**